

Čapkova Bílá nemoc jako odraz doby

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Rozdělte se do skupin.

Čapkova Bílá nemoc jako odraz doby

Znáte hru Karla Čapka Bílá nemoc? Přečtěte si tři dobové zprávy a odpovězte na otázky.

1. O čem hra pojednává?

2. Kdo jsou hlavní postavy?

3. Kde se hra uváděla?

4. Jaký měla úspěch?

5. Setkalo se uvedení hry někde s problémy?

TEXTOVÁ UKÁZKA 1

TEXTOVÁ UKÁZKA 2

TEXTOVÁ UKÁZKA 3

Z POSLEDNÍCH UDÁLOSTÍ DIVADELNÍHO SVĚTA

Postavy z nové hry Karla Čapka »Bílá nemoc«, která dosáhla právem velkého úspěchu a stává se tak nejvýznačnější událostí v divadelním světě. Na snímku je (zleva) Bedřich Karen v roli dvorního rady Sigelia, Zd. Štěpánek - maršál diktátor, a vpravo Hugo Haas ve výborné masce skromného malého lékaře Galéna. Hra měla svou premiéru ve Stavovském divadle pod režii Karla Dostála, s výpravou Vl. Hofmana.

Eva: časopis pro moderní ženy, 15. 2. 1937

Čapkova Bílá nemoc jako odraz doby

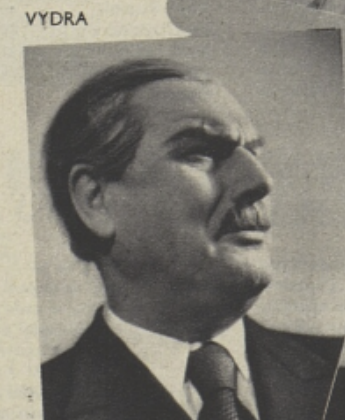
BÍLÁ NEMOC

Říci, že nová hra Karla Čapka byla netrpělivě očekávána, je málo. Lístky nebyly k dostání, sotva se pokladna otevřela, a na generální zkoušku přicházeli kritici i státní hodnostáři, netrpělivě očekávající vytažení opony. Premiéra zářila slavnostními toaletami, uniformami i fraky: Není divu. Nečekali jsme jenom na hlas dramatika, který tak dlouho mlčel, čekali jsme také, že promluví za nás. Je jedním z mála našich autorů, jehož hlas dolétne za hranice a byli jsme dychtiví na jeho – na naše poselství.

Bílá nemoc nás nezklamala, Čapek v ní skutečně tlumočí věrně náš vztah k proudům, hýbajícím světem. Šílenství zbrojení a vůdcové s falešným posláním posedají davy a nepatrný človíček – nějaký doktor Galén, chce učinit takovému šílenství přítrž. Nepatrný náruček odrazí mocný útok sousedů, zpitých velikášstvím. Továrny chrlí smrtonosné zbraně, zatím co lidé v opuštěnosti podléhají nemocem. To je, řekněme, konkrétní pásmo dramatu. Léku proti této skutečnosti není. Čapek jí tedy staví po bok ve druhém, fantaskním pásmu, zlo horší. Je jím nemoc, která jako malomocenství rozžírá tělo, odsouzená k smrti bílou, necitelnou skvrnou na kůži. Proti tomuto smyšlenému zlu existuje lék, objevený doktorem Galénem, který uvádí obě pohromy v souvislost. V jeho moci je boj proti smrti. Podnikne ho, až ti, kteří houfně lidí na smrt posílají, provolají mír. Čapek klade do jeho rukou postupně osud ženy účetního zbrojařských závodů, jejich majitele, barona Kroga, a konečně i samotného Maršála. Maršál i Galén však zemrou, válka a bílá nemoc zůstanou.

SMOLÍK
DOSTÁLOVÁ

VYDRA

STĚPÁNEK

HAAS

BOHÁČ

RUBÍK

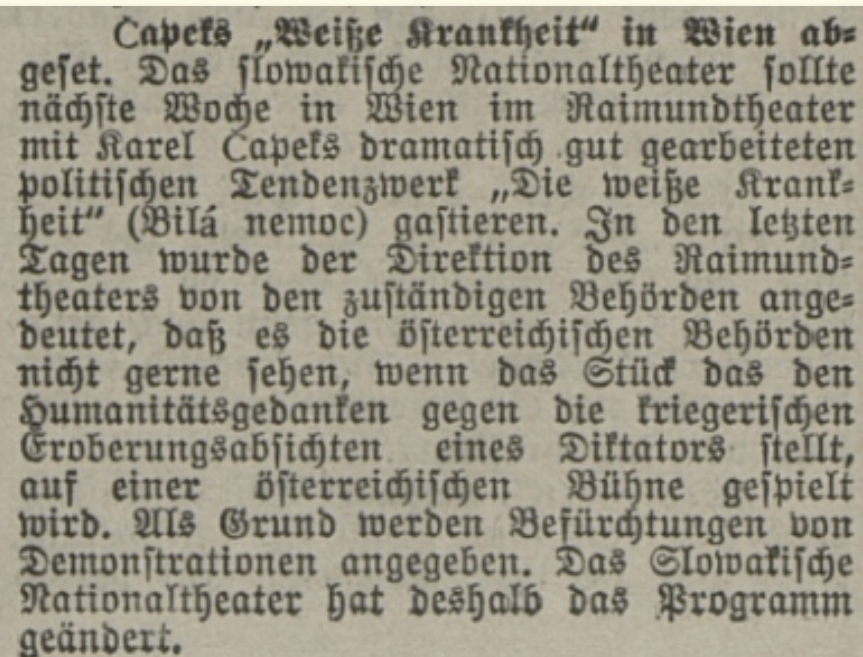

Neues Tagblatt für Schlesien und Nord-Mähren, 22. 4. 1937 (Nový deník pro Slezsko a Severní Moravu)

Čapkova Bílá nemoc jako odraz doby

Čapkova Bílá nemoc ve Vídni odřeknuta. Slovenské národní divadlo mělo příští týden hostovat ve vídeňském Raimondově divadle s Čapkovou dramaticky dobře zpracovanou politickou hrou „Bílá nemoc“. V posledních dnech ale dostávalo vedení divadla od úřadů najevo, že si rakouský lid nepřeje, aby se na jevištích dávala hra, která proti sobě staví myšlenky humanismu a válečné úmysly diktátora. Jako důvod byla udávána obava z demonstrací. Slovenské národní divadlo proto změnilo program.

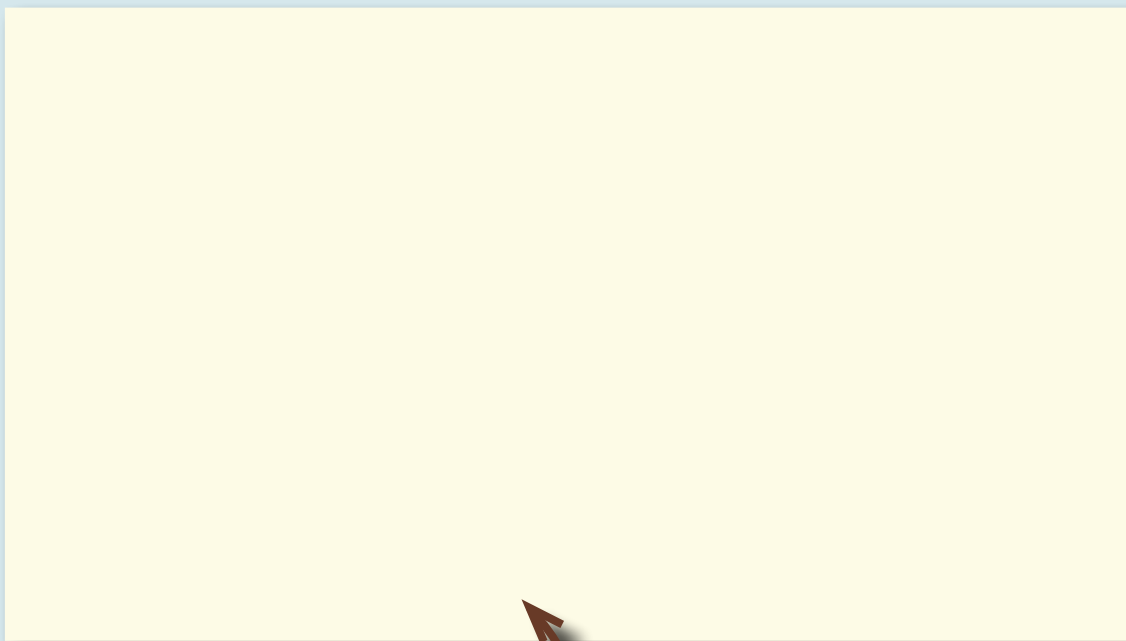

Capeks „Weiße Krankheit“ in Wien abgesetzt. Das slowakische Nationaltheater sollte nächste Woche in Wien im Raimundtheater mit Karel Capeks dramatisch gut gearbeiteten politischen Tendenzwerk „Die weiße Krankheit“ (Bílá nemoc) gastieren. In den letzten Tagen wurde der Direktion des Raimundtheaters von den zuständigen Behörden angedeutet, daß es die österreichischen Behörden nicht gerne sehen, wenn das Stück das den Humanitätsgedanken gegen die kriegerischen Eroberungsabsichten eines Diktators stellt, auf einer österreichischen Bühne gespielt wird. Als Grund werden Befürchtungen von Demonstrationen angegeben. Das Slowakische Nationaltheater hat deshalb das Programm geändert.

V roce 1937 natočil herec a režisér Hugo Haas na motivy hry film. Podívejte se na ukázkou a zamyslete se nad otázkami.

Čapkova Bílá nemoc jako odraz doby

1. Jak na vás scéna působí?
2. Co se dělo v Evropě v době, kdy byl film natočen?
3. Co měla scéna v divácích vyvolat?

**PRO SPUŠTĚNÍ VIDEA
KLIKNI SEM!**

Rozdělte se do dvojic. Přečtěte si ukázkou z díla *Bílá nemoc* a odpovězte na otázky

TEXTOVÁ UKÁZKA

1. *Bílá nemoc* je komedie.

A) Ano

B) Ne

2. Hlavní maršálův cíl je vést svoji zemi do války.

A) Ano

B) Ne

3. Národ válku čím dál více podporuje.

A) Ano

B) Ne

4. Ministr války navrhuje donutit lékaře Galéna, aby dal k dispozici lék na bílou nemoc.

A) Ano

B) Ne

5. Maršál se nakonec rozhodne začít válku ihned.

A) Ano

B) Ne

Bílá nemoc

jednání třetí, obraz první, U maršála

Čapkova Bílá nemoc jako odraz doby

MARŠÁL: Tedy v hlavních rysech –

MINISTR PROPAGANDY: – všude se rozmáhá agitace proti válce. Zejména anglický tisk... Angličané se vždycky hrozně báli nemocí. Vláda dostala petici s mnoha milióny podpisů –

MARŠÁL: Dobrá. Tím se sami vnitřně oslabují. Dál!

MINISTR: Tentokrát se bohužel i nejvyšší kruhy angažují pro mír; dokonce i jeden královský dvůr –

MARŠÁL: To vím.

MINISTR: Její Veličenstvo má chorobnou hrůzu před bílou nemocí; zachvátilo to její tetu – Král prý připravuje výzvu ke všem vládám světa, aby obeslaly konferenci o trvalém míru –

MARŠÁL: To by bylo nepříjemné. Nemohlo by se předem zakročit –?

MINISTR: Je to už všechno příliš daleko. Prostě veřejné mínění celého světa bude zuřivě proti každé válce. To dělá ten strach před malomocenstvím, Vaše Excellence. Lidé už nechtějí politiku, chtějí jen lék, jen záchranu – Dostáváme hlášení, že už i u nás se mluví dost malomyslně – řekněme přímo protiválečně. Raději prý zdraví než nějaké vavříny –

MARŠÁL: Zbabělci! Teď, když jsme tak připraveni – Tak příznivá situace se naskytne stěží jednou za sto let! Poslyšte, ručíte mi za to, že ta... nálada bude u nás potlačena?

MINISTR: Vaše Excellence, nadlouho za to ručit nemohu. Mládež je plna nadšení a půjde za vámi do ohně; ale u starších lidí se šíří tíseň a strach –

MARŠÁL: Já víc potřebuju ty mladé.

MINISTR: Zajisté, ale ti staří jsou... hospodářsky silnější. Mimo to mají ještě pořád v rukou vedoucí místa a vyšší úřady... V případě války by to mohlo tu a tam zaskřípat. Je krajně nutno uklidnit veřejnost –

MARŠÁL: Čím?

MINISTR: Přinutit toho doktora, aby dal k dispozici svůj lék.

MARŠÁL: Člověče, toho kdybyste dal na skřipec, je to marné. Já ho znám.

MINISTR: Máme své osvědčené prostředky, jak vykonat na lidi nátlak –

MARŠÁL: – jenže ty prostředky se obyčejně končí smrtí. Ne, děkuju; to by v našem případě neudělalo dobrý dojem.

MINISTR: Pak by nezbývalo než... třeba dočasně... povolit tomu volání po míru –

MARŠÁL: – a propást příznivou situaci. Škrtněte to.

MINISTR: Nebo udeřit tak rychle, než se zformuje mírová fronta. To znamená –

MARŠÁL: – udeřit ihned. A udeřit na nejslabší místo. Pokud jde o příčiny k vojenskému zakročení –

MINISTR: – máme je připraveny už dávno. Úklady proti našemu státu, soustavné provokace a tak dále. V pravý okamžik se přihodí menší politický atentát – Pak stačí nařídit rozsáhlé zatýkání a dát pokyn tisku. Dojde k spontánním demonstracím pro válku – Ručím za vlastenecké nadšení – dokud není pozdě.

MARŠÁL: – Děkuju vám. Věděl jsem, že se na vás mohu spolehnout. – Konečně! Bože, konečně povedu svůj národ k velikosti!

Konec hodiny

Čapková Bílá nemoc jako odraz doby

Test

Líbila se ti hodina?

Test

---

1. Kdo napsal dílo Bílá nemoc?

- A)** Karel Čapek
- B)** Alois Jirásek
- C)** Jaroslav Hašek

2. Jak se jmenuje lékař, který zná lék na bílou nemoc?

- A)** Dr. Galén
- B)** Dr. Sigelius
- C)** Dr. Krog

3. Před jakou ideologií hra varovala?

- A)** fašismus
- B)** monarchie
- C)** kapitalismus

1. Z posledních událostí divadelního světa. In: Pestrý týden. Praha: Grafické umělecké závody V. Neubert a synové, 1937, roč. 12, č. 7, str. 4. (12. 2. 1937)
2. Bílá nemoc. In: Eva: časopis moderní ženy. Praha: Melantrich, 1937, roč. 9, č. 8, str. 14. (15. 2. 1937)
3. Čapkova Bílá nemoc ve Vídni odřeknuta. Neues Tagblatt für Schlesien und Nord-Mähren. Troppau: Adolph Drechsler, 1937, č. 95. str. 7. (22. 4. 1937)
4. Bílá nemoc, 1937 [film]. Režie Hugo Haas. Československo. Čast: 4:02–5:20.
5. Čapek, Karel, Dramata: Loupežník, R.U.R., Věc Makropulos, Bílá nemoc, Matka. 1. soubor. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1994, sv. 7, s. 61–62.